

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.23>

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ПЕРЕБУВАННЯ ДІТЕЙ У РОЗВАЖАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Дрок І.С.,*кандидат юридичних наук, доцент,
науковий співробітник**навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності**Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ**<https://orcid.org/0000-0002-9722-2376>*

Дрок І.С. Особливості виявлення та документування порушення порядку перебування дітей у розважальних закладах.

Наукова стаття присвячена актуальній для української поліції темі - особливості виявлення та документування порушення порядку перебування дітей у розважальних закладах.

У роботі надано характеристику складу адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена статтею 180-1 КУпАП. Автор наголошує, що проаналізований склад адміністративного правопорушення посягає, перш за все, на здоров'я неповнолітніх осіб, а тому такі правопорушення мають високий ступінь шкідливості.

Поліцейські найчастіше виявляють факти порушень перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування через здійснення запланованих рейдів у таких закладах у час, коли перебування дітей у них заборонено або реалізацію отриманої оперативної інформації. Проте після отримання оперативної інформації поліцейський все одно здійснює перевірку закладу. Автором запропоновано алгоритм здійснення перевірки закладів, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, або в закладів громадського харчування у нічний час.

У роботі також визначені труднощі, які виникають у поліцейських під час виявлення фактів порушення порядку перебування дітей у таких закладах, а також вироблені рекомендації для вдосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції щодо виявлення та документування адміністративних правопорушень за статтею 180-1 КУпАП.

З метою оптимізації діяльності Національної поліції України щодо виявлення фактів порушення порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування, автором запропоновано розробити спільні програми між органами та підрозділами Національної поліції України та органами місцевого самоврядування, спрямовані на здійснення спільних заходів попередження та виявлення таких фактів.

Звернута увага на суперечливий момент між диспозицією статті 180-1 КУпАП та нормами Закону України «Про охорону дитинства» та у змісті самого Закону. Запропоновано зміни до вказаного Закону, які забезпечать дотримання прав і свобод дітей та обмежить вплив на них антисоціальних проявів.

Ключові слова: Національна поліція; неповнолітній; дитина; адміністративне правопорушення; заклад, у якому провадиться діяльність у сфері розваг; заклад громадського харчування.

Drok I.S. Features of detection and documentation of violations of the order of stay of children in entertainment facilities.

The scientific article is devoted to a topical issue for the Ukrainian police - the peculiarities of detecting and documenting violations of the order of children's stay in entertainment facilities.

The paper describes the composition of the administrative offense, the responsibility for which is provided by Article 180-1 of the Code of Administrative Offenses. The author emphasizes that the analyzed composition of administrative offenses affects, first of all, the health of minors, and therefore such offenses have a high degree of harm.

Police officers most often find violations of children's stay in entertainment or catering establishments due to planned raids in such institutions at a time when children's stay is prohibited or the implementation of operational information. However, after receiving operational information, the police officer still inspects the institution. The author proposes an algorithm for inspecting entertainment establishments or catering establishments at night.

The paper also identifies the difficulties encountered by police officers in identifying violations of the order of stay of children in such institutions, as well as recommendations for improving the activities of juvenile prevention units to detect and document administrative offenses under Article 180-1 of the Code of Administrative Offenses.

In order to optimize the activities of the National Police of Ukraine to identify violations of the order of children in entertainment or catering establishments, the author proposed to develop joint programs between bodies and units of the National Police of Ukraine and local governments aimed at joint measures to prevent and detect such facts.

Attention is drawn to the contradictory point between the disposition of Article 180-1 of the Code of Administrative Offenses and the norms of the Law of Ukraine «About Child Protection» and in the content of the Law itself. Amendments to this Law have been proposed, which will ensure the observance of children's rights and freedoms and limit the impact of anti-social manifestations on them.

Key words: National Police; minor; child; administrative offense; an institution where activities in the field of entertainment are carried out; catering establishment.

Актуальність теми. Україна, взявши на себе міжнародні зобов'язання щодо захисту прав та свобод дитини, через державні органи має ефективно реалізовувати їх. Постійне удосконалення діяльності ювенальних поліцейських – це шлях до підвищення рівня забезпечення прав, свобод та інтересів дитини в Україні, які є однією з найвищих цінностей будь-якого суспільства.

Постановка проблеми. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування у нічний час» від 16.05.2013 № 243-VII [1] Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) доповнено ст. 180-1, яка передбачає настання адміністративної відповідальності за порушення порядку перебування дітей у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, або в закладах громадського харчування. Цей Закон набрав чинності у червні 2013 року, проте практика застосування підрозділами ювенальної превенції цієї норми є недостатньою для наведення статистичних даних на загальнодержавному рівні. Точніше сказати така статистика не ведеться та не висвітлюється публічно. Проте відповідно до ст. 255 КУпАП [2] протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 180-1 КУпАП уповноважені складати посадові особи Національної поліції, тому існує необхідність дослідження такої практики та вироблення науково-практичних рекомендацій для удосконалення реалізації норм Закону у діяльність підрозділів ювенальної превенції та ефективну їх реалізацію.

Стан дослідження проблеми. Неодноразово адміністративно-правові питання діяльності підрозділів ювенальної превенції ставали предметом дослідження вітчизняних науковців. Зокрема заслуговують на увагу роботи О.В. Горбач, Є.С. Зеленського, Я.М. Квітки, Ю.І. Ковальчук, Т.Г. Корж-Ікаєвої, І.С. Кравченко, М.П. Легецького, Н.В. Лесько, Р.М. Опацького, О.В. Нікітенка, С.Г. Поволоцької, О.Л. Чернецького та багатьох інших. Водночас специфічні особливості діяльності підрозділів ювенальної превенції щодо виявлення та документування порушення порядку перебування дітей у розважальних закладах достеменно досліджені не були, хоча в дискусійні правові та процедурні моменти заслуговують на увагу та правову оцінку.

Метою написання наукової статті є визначити особливості виявлення та документування порушення порядку перебування дітей у розважальних закладах. Для досягнення поставленої мети ми виділяємо наступні завдання: надати характеристику складу адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 180-1 КУпАП; запропонувати алгоритм здійснення перевірки закладів, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, або в закладів громадського харчування у нічний час; визначити труднощі, які виникають у поліцейських під час виявлення фактів порушення порядку перебування дітей у таких закладах; виробити рекомендації для вдосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції щодо виявлення та документування адміністративних правопорушень за ст. 180-1 КУпАП.

Виклад основного матеріалу. Важливим аспектом під час виявлення та документування адміністративних правопорушень поліцейськими є розуміння посадовою особою наявності у протиправних діяннях особи складу адміністративного правопорушення, оскільки за відсутності хоча б одного елемента відсутній склад адміністративного правопорушення в цілому, а це обставина, яка виключає провадження у справах про адміністративні правопорушення (ст. 247 КУпАП) [2].

Стаття 180-1 КУпАП передбачає настання адміністративної відповідальності за порушення порядку перебування дітей у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, або в закладах громадського харчування. Відповідно, об'єктом даного правопорушення є встановлений у державі публічний порядок, здоров'я та моральне виховання дітей.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 180-1 КУпАП, проявляється у вчиненні такого діяння, як порушення встановленого порядку перебування дітей у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, або в закладах громадського харчування.

Стаття 20-1 Закону України «Про охорону дитинства» [3] визначає особливості перебування дітей у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, або в закладах громадського харчування. Так, діти віком до 16 років з 22 до 6 години в означених закладах лише у присутності принаймні одного з батьків чи іншого законного представника дитини або особи, яка її супроводжує і несе за неї персональну відповідальність [3].

Власники закладів, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, або в закладах громадського харчування та уповноважені ними особи зобов'язані вживати заходів щодо недопущення у такі заклади з 22 до 6 години дітей віком 16 років без супроводження осіб, зазначених у ч. 1 цієї статті [3] та мають право вимагати у відвідувачів таких закладів документи, що підтверджують досягнення ними 16-річного віку [3].

Настання суспільно-шкідливих наслідків вчинюваного діяння (шкода здоров'ю дитини тощо) не є обов'язковим для кваліфікації. Особа притягається до адміністративної відповідальності у випадку виявлення самого факту порушення порядку перебування дітей у вказаних закладах у визначений час.

Суб'єкт даного адміністративного правопорушення є спеціальним – посадові особи підприємств, установ, організацій, не залежно від форм власності, громадяни – власники підприємств чи уповноважені ними особи, громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 180-1 КУпАП може проявлятися у двох формах вини – умисел та необережність. Тобто особа, як вчинила дане адміністративне правопорушення, визнається винною, коли вона усвідомлювала протиправний характер свої дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків, а також коли вона передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити. Тобто зазначені спеціальні суб'єкти могли не звернути уваги на перебування особи, що не досягла 16-річного віку, у закладі, в якому провадиться діяльність у сфері розваг, або в закладі громадського харчування з 22 до 6 години, проте адміністративну відповідальність за ст. 180-1 КУпАП все-одно нестимуть.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 180-1 КУпАП, розглядають районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді) (ст. 221 КУпАП) [2]. Протоколи про адміністративні правопорушення у таких випадках вправі складати уповноважені на те посадові особи Національної поліції України (ст. 255 КУпАП) [2] (у тому числі ювенальні поліцейські).

Необхідно зазначити, що проаналізований склад адміністративного правопорушення посягає, перш за все, на здоров'я неповнолітніх осіб, а тому мають високий ступінь шкідливості. Склад адміністративного правопорушення, передбачений ст. 180-1 КУпАП є формальним, тобто настання суспільно-шкідливих наслідків не є обов'язковим для кваліфікації вчинюваного протиправного діяння.

Розкриваючи зміст дій поліцейських щодо виявлення та документування адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 180-1 КУпАП, звернімося до думки практичних працівників. Так, було проведено анкетування поліцейських з приводу досліджуваного питання, результати якого підтверджують актуальність обраної тематики та наявність проблеми у реалізації повноважень поліцейських за напрямком виявлення та документування таких правопорушень.

Поліцейські найчастіше виявляють факти порушень перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування через здійснення запланованих рейдів у таких закладах у час, коли перебування дітей у них заборонено (48% респондентів) або реалізацію отриманої оперативної інформації (26% респондентів). Проте після отримання оперативної інформації поліцейський все одно здійснює перевірку закладу. Тому, під час здійснення такої перевірки необхідно:

- 1) представитись (назвати свої прізвище, ім'я, по-батькові, займану посаду, спеціальне звання), оголосити мету здійснення перевірки;
- 2) запросити власника закладу, адміністратора або директора;
- 3) зупинити діяльність закладу, забезпечити перебування всіх учасників на місці події (перекрити вхід-вихід);
- 4) викликати батьків неповнолітнього або осіб, що їх замінюють;
- 5) опитати присутніх. У поясненні неповнолітнього (в присутності законних представників), власника закладу, свідків акцентувати увагу на часі перебування неповнолітнього у закладі та нормі Закону України «Про охорону дитинства», порушеній діями власника, а також фізіологічних ознаках неповнолітнього, характерних для його віку;

6) скласти протокол про адміністративне правопорушення на батьків неповнолітнього або осіб, що їх замінюють, за статтею 184 КУпАП;

7) скласти протокол про адміністративне правопорушення на власника закладу, в якому провадиться діяльність у сфері розваг, або закладу громадського харчування за статтею 180-1 КУпАП.

Зважаючи на викладене, слід акцентувати увагу на необхідності проведення регулярних перевірок закладів, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладів громадського харчування з метою недопущення вчинення у подальшому подібних протиправних діянь.

Регулярні відпрацювання території обслуговування працівниками ювенальної превенції на предмет виявлення правопорушень, вчинених щодо неповнолітніх осіб, сприятимуть недопущенню вчинення подібних адміністративних правопорушень у подальшому, а також формуванню думки громадян про невідворотність настання відповідальності та свідомого ставлення правоохоронців до виконання покладених на них обов'язків.

Серед труднощів, які виникають у поліцейських під час виявлення фактів порушення порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування (ст. 180-1 КУпАП), 49% опитаних називають небажання власників таких закладів сприяти попередженню вчинення даного правопорушення; 17% - неможливість відрізнити за зовнішніми ознаками дітей-підлітків та дорослих осіб, яким виповнилося 18-20 років; 17% - обстановка у закладах заважає нормальній роботі ювенального поліцейського; 14% - згода батьків (або осіб, що їх замінюють) на перебування їх дітей у таких закладах.

Тобто саме місце вчинення адміністративного правопорушення ускладнює діяльність ювенальних поліцейських щодо виявлення та документування адміністративного правопорушення, передбаченого ст.180-1 КУпАП (напівтемрява, гучна музика, велика кількість відвідувачів та інші обставини). Водночас поліцейські мають адаптуватися до цих обставин: у разі виявлення особи, що не досягла 16-річного віку, у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування з двадцять другої до шостої години без супроводження принаймні одного з батьків чи іншого законного представника дитини або особи, яка її супроводжує і несе за неї персональну відповідальність, перш за все необхідно зупинити діяльність закладу, процесуальні дії чітко, оперативно, професійно, як представники волі держави.

З метою оптимізації діяльності Національної поліції України щодо виявлення фактів порушення порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування, вважаємо за необхідне розробити спільні програми між органами та підрозділами Національної поліції України та органами місцевого самоврядування, спрямовані на здійснення спільних заходів попередження та виявлення таких фактів. Крім того, до співпраці за цим напрямком пропонується долучати власників самих закладів, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладів громадського харчування, розробивши систему заохочень для тих, хто співпрацює з підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України.

Також, на наш погляд, потребує уточнення позиція законодавця щодо предмета даного адміністративного правопорушення. Так, ст. 20-1 Закону України «Про охорону дитинства» [3] визначає, що діти віком до 16 років з двадцять другої до шостої години не можуть перебувати у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування без присутності принаймні одного з батьків чи іншого законного представника дитини або особи, яка її супроводжує і несе за неї персональну відповідальність.

Водночас відповідно до ст. 1 цього ж нормативно-правового акту дитиною є особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно із законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше [3]. Тому виникає суперечливий момент між диспозицією ст. 180-1 КУпАП та нормами Закону України «Про охорону дитинства» та у змісті самого Закону. На наш погляд, таку неврегульованість норм права необхідно вирішити шляхом підвищення віку дітей до 18 років щодо їх перебування з двадцять другої до шостої години у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування без присутності принаймні одного з батьків чи іншого законного представника дитини або особи, яка її супроводжує і несе за неї персональну відповідальність. Такий крок, на нашу думку, забезпечить дотримання прав і свобод дітей та обмежить вплив на них антисоціальних проявів.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України щодо виявлення та документування адміністративних правопорушень за ст. 180-1 КУпАП набуває досвіду застосування. Під час реалізації норми на практиці виникають окремі суперечливі моменти та неврегульовані питання, які потребують наукового обґрунтування та законодавчого врегулювання. Запропоновані нами рекомендації для вдосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України щодо виявлення та документування адміністративних правопорушень за ст. 180-1 КУпАП сприятимуть підвищенню ефективності такої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування у нічний час: Закон України від 16.05.2013 № 243-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/243-18#Text> (дата звернення 23.08.2021).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 23.08.2021).
3. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення 23.08.2021).